

DE HAARKLEUR VAN DEN ZWARTEN LOETOENG

Iedereen kent den loetoeng, *Semnopithecus maurus* SCHREB., den grauwwaart gekleurde aap, die in troepen levend in vele streken van Java, Sumatra en ook Borneo voorkomt. Minder bekend is wellicht het feit, dat soms tusschen de donker gekleurde, een roodharig individu voorkomt.

Door VAN BALEN en KONINGSBERGER wordt dit ook vermeld; laatstgenoemde deelt mede, dat de roodharigen vooral in Oost-Java worden gevonden. Zelf zag ik bij Nongkodjadar eens een troep loetoengs, waarvan één aap duidelijk een roodbruine kleur had. Deze roode exemplaren heeft men wel voor een afzonderlijke soort gehouden en *Semnopithecus pyrrhus* genoemd, doch volgens KOHLBRUGGE is dit onjuist. De roode loetoeng is geen andere soort, doch een aap, die het haarkleed uit zijn jeugd heeft behouden.

Er is hier nl. bij deze apen een ander merkwaardig verschijnsel: alle pasgeboren loetoengs zijn ten deele roodharig. Deze roode kleur verdwijnt langzamerhand, om plaats te maken voor de bekende grauwwaarte kleur.

Om eenig inzicht te krijgen in deze merkwaardige kleurwisseling, onderzocht ik op verzoek van Prof. Dr. W. A. MIJSBERG een serie foetora van den zwarten loetoeng, waarover hier enkele bijzonderheden volgen.

De eerste haren, die bij den foetus optreden, zijn die der wenkbrauwen, dan volgen die bovenop den kop en aan den staart. De meeste dezer eerste haren zijn duidelijk rood van kleur. Op genoemde plaatsen ontwikkelen de haren zich snel; een wat ouder embryo heeft al een flinken haardos op zijn kop, als op zijn rug nog slechts het eerste begin van haar is te bespeuren. Maar met deze jonge rugharen is het vreemd gesteld: ze zijn niet rood, maar bijna zwart gekleurd en 't ziet er uit of ons aapje dadelijk zwarte rugharen zal krijgen. Onderzoeken we ze echter in een wat ouder stadium, dan blijkt, dat deze haren slechts aan hun punt donker gekleurd zijn; het dichterbij de huid liggende, later gevormde stuk, vertoont weer de roode kleur, die de meeste haren op de overige delen van het lichaam over hun geheele lengte bezitten. Een nauwkeurig onderzoek leert, dat deze haren met zwarte punten niet tot den rug beperkt zijn, maar overal tusschen de volledig roode verspreid staan. Als deze haren nu langer worden, valt hun donkere, bijna zwarte punt steeds minder op, zoodat nu ook de rug een roodachtig haarkleed draagt. Over de geheele huid van den foetus zijn zoodoende zuiver roode of roodachtige haren ontstaan (de kleur der haren is nl. soms meer geelrood of bruinrood) dan rood). Tevens echter, is al een begin gemaakt met de vervanging van het foetale roodachtige haarkleed door het blijvende zwarte. Deze vervanging komt tot stand, doordat tusschen de dunne roode haren, dikkere, grauwwaarte haren opgroeien, die geen zweem van roode kleurstof bezitten. De roode haren vallen nu uit, in hun plaats treden de zwarte en zoo maakt langzamerhand het roode — foetale — haarkleed plaats voor het blijvend grauwwaarte.

Dit laatste wordt 't eerst blijvend gevonden aan kop en staart, later ook op den rug. Aan den staart neemt tegen het einde van de zwangerschap het aantal haren het sterkst toe; vandaar dat deze, vooral aan den punt een steeds donkerder tint krijgt. Bij de geboorte is de staart reeds grauwwaart, hoewel tusschen de zwarte haren nog wel roodachtige overgebleven zijn. Ook het haar op de rest

van het lichaam is bij de geboorte reeds donkerder geworden; het is bruinrood met hier en daar, vooral op den rug, zwarte gedeelten.

Volgens VAN BALEN, is ongeveer vier weken na de geboorte deze haarwisseling geheel voltrokken; het uit dunne, roode haren bestaande, foetale haarkleed, heeft dus plaats gemaakt voor een blijvende haarbedekking, welke uit dikke, grauw-zwart gepigmenteerde, elementen bestaat.

Wat gebeurt er nu echter met die enkele, die roodharig blijft? Heeft, zooals weleens gezegd wordt, de haarkleurwisseling toch plaats, maar op een veel lateren leeftijd, of blijven deze individuen hun geheele leven roodbruin? Wat de haren betreft, is te verwachten, dat zich bij deze dieren dikke, rood gekleurde, ontwikkelen. Of de grauw-zwarte kleur geheel achterwege blijft, zou slechts een haaronderzoek kunnen uitmaken. Daarom zou ik hier gaarne de hulp willen inroepen van de lezers van De Tropische Natuur. Misschien, dat iemand eens een roodharig individu in handen krijgt, of van zoo dichtbij kan waarnemen, dat er iets nauwkeurigs over het haarkleed kan worden vermeld.

Inlichtingen en haarmonsters (deze laatste dicht bij de huid afgeknipt en liefst van kop, rug, staartwortel en staartpunt) worden gaarne verwacht.

Men wordt verzocht ze te zenden aan het Anatomisch Laboratorium van de Geneeskundige Hoogeschool, te Batavia.

Batavia, Juli 1934

W. KEERS.

Bij eenige exemplaren van roodharige loetoengs, afkomstig van Oost Java en in het Museum te Buitenzorg aanwezig, heb ik de kleur der haren nagegaan. Over het geheel zijn alle haren (zoo wel van het lichaam als van den staart) geelachtig of goudachtig bruinrood gekleurd, zoo wel de gegolfde wolachtige haren, als de daartusschen aanwezige stijvere, meer rechte en gewoonlijk iets dikkere, haren. De punten van de haren zijn meestal heel licht tot wit. De dikkere haren zijn veelal donkerder getint en de punten minder wit. Bij twee exemplaren bevinden zich op de kruin ook enkele rechte zwarte haren, waarvan alleen de uiterste punt wit is.

Ofschoon de haren op zichzelf niet veel van elkander in kleur afwijken, is het uiterlijk der dieren toch zeer variabel en ligt tusschen mooi bruinrood en donkerder, meer grauwachtig kastanjebruin. Dit verschil wordt veroorzaakt door het percentage donkerder, eventueel zwarte, haren en door de mindere of meerdere uitbreiding van het wit aan de punten. Vooral bij oudere individuen neemt dit wit toe.

Dat roode loetoengs op lateren leeftijd toch weer zwart zouden worden, lijkt mij niet waarschijnlijk, daar onder de roode exemplaren zeer oude individuen voorkomen en men, voorzoover mij bekend is, nooit een oud exemplaar in overgangskleed aantreft.

K. W. DAMMERMAN.

RECTIFICATIE.

In de vorige aflevering van ons tijdschrift is de eerste zin van de laatste alinea op p. 190 (noot) verongelukt. Men leze hier i. p. v. „Wij zien een dergelijk beeld bij die landslangen, bij welke de huid teekeningen vertoont, b. v. bij *Amblyomma*”: — „Wij zien een dergelijk beeld bij landslangen, waar in de huid teekens zitten, b. v. *Amblyomma*”, enz.

RED.